

Posudek oponenta diplomové práce

Kateřina KLEINOVÁ: Osídlení doby bronzové na lokalitě VINOŘ-V ŽABOKŘIKU.
Diplomová práce. Ústav pro archeologii, Univerzita Karlova v Praze – Filozofická fakulta. Praha 2013. 95 stran textu, 139 stran obrazových příloh.

Práce se zabývá komplexním vyhodnocením výsledků menšího záchranného výzkumu knovízského sídliště v Praze-Vinoři (lokality „V Žabokřiku“), který prováděl Archeologický ústav AV ČR v Praze v letech 2011–2012 pod vedením J. Rídkého. Vzhledem k celkovému stavu zpracování a publikování početných nálezů ze středočeských knovízských sídlišť se jedná o počín nanejvýše chvályhodný, zvláště pokud si uvědomíme minimální časový odstup od ukončení výzkumu. Autorka se svého úkolu zhostila velmi dobře a v posuzované diplomové práci předložila podrobný rozbor zjištěné nálezové situace i nemalého množství získaného materiálu, zejména keramického, jehož typologická klasifikace jí pak umožnila omezit rozsah zdejšího mladobronzového osídlení zhruba na stupně Br D a Ha A1.

V úvodních kapitolách se K. Kleinová podrobně věnuje nejen jednotlivým aspektům přírodního prostředí na lokalitě a historii archeologických výzkumů v Praze-Vinoři, ale také lokálnímu vývoji pravěkého a raně středověkého osídlení. Následující přehled shrnuje dějiny bádání a stav poznání knovízské kultury, přičemž se zabývá jak její periodizací, tak i sídlením a pohřbíváním.

Těžiště práce pak spočívá v analýze 217 prozkoumaných objektů, z nichž však lze pouze 20 (resp. 22) považovat za původní zásobnice (obilnice), převážně sekundárně použité jako odpadní jámy a obsahující větší množství klasifikovatelného keramického materiálu (katalog těchto objektů je připojen). Naprostou většinu zjištěných objektů (184) představují kůlové/sloupové jámy, ukazující na existenci nadzemních obytných či hospodářských staveb.

Rozložení obilnic v severozápadní části zkoumané plochy a soustředění kůlových/sloupových jam jihovýchodně od nich by mohlo svědčit o určitém prostorovém oddělení skladovacího a obytného areálu, jak se to do určité míry projevuje i na dalších soudobých lokalitách. Poměrně vzácné je zachycení dvou řad sloupových jam, které autorka správně interpretuje jako pozůstatky dlouhého domu, snad s valbovou střechou. Absence jiného pravěkého osídlení na nalezišti umožňuje datovat tuto samostatně obtížně časově zařaditelnou strukturu celkem jednoznačně do období knovízské kultury.

Jako východisko pro zpracování početné knovízské sídlištní keramiky vytvořila diplomantka databázi, obsahující mimo jiné i základní deskriptory, na nichž je založena následná klasifikace materiálu. Do databáze bylo vloženo 4 176 zlomků keramiky o celkové hmotnosti 114 kg, které by měly představovat pozůstatky 2 630 keramických jedinců. Toto číslo, uváděné jako maximální počet zjištěných nádob, je však nereálně vysoké, resp. způsobené faktickou nemožností rozpoznat ve značně fragmentarizovaných souborech všechny nalezené střepy patřící ke stejné nádobě (v průměru by zde vycházelo pouze asi „1½ střepu na hrnec“!), čehož si je ostatně K. Kleinová dobře vědoma (cf. pozn. 23).

U jednotlivých keramických zlomků byla sledována jejich síla, úprava povrchu (prstování, dřívkování, tuhování ad.), výzdoba (vhloubená, plastická), stupeň dochovanosti a případně tvar okraje či dna. Morfologicky určitelné zlomky byly přiřazeny k základním druhům nádob, z nichž se autorce podařilo identifikovat amfory, hrnce, zásobnice, okřínky, mísy, hrnky/koflíky a cedníky. Tento krok značně komplikovala vysoká zlomkovitost keramických nálezů, ze kterých bylo jen v minimálním počtu případů možné alespoň kresebně zrekonstruovat lépe klasifikovatelné větší části nádob. Typologicko-chronologickou komparací vinořské keramiky s publikovanými knovízskými nálezy ze středních, severozápadních a jižních Čech pak autorka dospěla ke správnému závěru, že zpracovávaná

lokalita byla osídlena pouze ve starším období knovízské kultury, resp. zhruba během relativně chronologických stupňů Br D až Ha A1.

Poměrně velká pozornost je v posuzované práci věnována nálezům hliněných jehlancovitých závaží, indikujících textilní výrobu ve zkoumané části knovízského sídliště, neboť zde bylo v jednom zahloubeném objektu druhotně uloženo celkem 14 exemplářů (fragменты dalších tří závaží pak pocházejí z jiných objektů). Zjištěná nálezová situace ukazuje na velmi pravděpodobnou existenci tkalcovského stavu v nějaké nadzemní (obytné?) stavbě, situované nejspíše nedaleko jámy, do níž byla závaží po vyřazení z funkčního kontextu vhozena. V této souvislosti uvažuje autorka také o organizaci tkaní látek a široce diskutuje i obecnou pramennou základnu pro studium textilu a dějin jeho výroby.

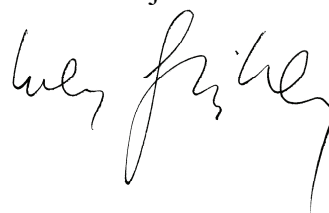
V prozkoumaných objektech bylo nalezeno rovněž velké množství mazanice (55,7 kg), při jejímž zpracování K. Kleinová na některých kusech zjistila otisky konstrukčních prvků, zejména prutů a kuláčů. Doložit se jí podařilo také několik fragmentů s bílým nátěrem (někdy i opakovaným), představujících nejspíše části vnitřní či vnější hliněné omítky stěn dřevěných nadzemních staveb.

Kamenná industrie byla na lokalitě zastoupena poměrně bohatým souborem deseti otloukačů, devíti brousků a osmi ručních mlýnků na obilí (několik dalších předmětů nebylo možné blíže identifikovat). Naproti tomu zde byly nalezeny pouze dva bronzové artefakty (drátěný kroužek – prstýnek?; část podobného menšího kroužku) a neurčitelný fragment bronzu, což vcelku odpovídá situaci na ostatních soudobých sídlištích, kde se bronzová industrie rovněž objevuje poměrně vzácně. Struska byla zjištěna ve třech objektech, avšak nebyla dosud analyzována, takže ji nelze spojit s nějakou konkrétní výrobní aktivitou. Z přírodovědných analýz měla ostatně autorka pro svoji diplomovou práci k dispozici – vzhledem k velmi krátké době od terénní části výzkumu – jen určení zvířecích kostí (R. Kyselý), jejichž skladba v zásadě neodporuje pozorováním z jiných knovízských lokalit.

Na konec posuzované práce je zařazena souhrnná diskuse k výsledkům rozboru sídliště ve Vinoři, předcházející přehlednému závěru a seznamu použitých pramenů a literatury. Rozsáhlá obrazová příloha je velmi kvalitně provedena a obsahuje mapy, plány lokality, terénní fotografickou dokumentaci, tabulky s digitalizovanými plány objektů a autorčinými kresbami keramiky, fotografie důležitých nálezů a výtisk databáze keramiky. Kresebné podklady by mohly být dobře využitelné pro případnou následnou publikaci výsledků tohoto výzkumu v odborném tisku.

Práce je napsána kultivovaným jazykem bez gramatických chyb a podstatnějších překlepů, dokládá teoretické i praktické zvládnutí řešené problematiky a po věcné stránce jí nelze nic zásadního vytknout. Z čistě formálního hlediska je ovšem možné poukázat na některé drobnosti, počínaje již vlastním názvem práce, který je zjevným germanismem (doba bronzová nesídlila na lokalitě, ale lokalita byla osídlena v době bronzové!). Dále se objevují výpadky v kurzívě u některých citací v textu či nepřesnosti v uváděné literatuře (např. „*Vykouková a kol. 2011*“ nikoliv „*Vykoukalová a kol. 2011*“, v seznamu literatury je navíc třeba autorský kolektiv rozepsat; v textu má být „*Lutovský – Smejtek a kol. 2005*“ nikoliv pouze „*Lutovský – Smejtek 2005*“; v literatuře chybí název práce u „*Sklenář, K. 2011*“).

Předložená diplomová práce K. Kleinové nepochybně splňuje všechny nároky kladené na tento typ prací, a proto ji doporučuji k obhajobě. Práci navrhuji hodnotit známkou **výborně**.

V Praze dne 10. září 2013

PhDr. Ing. Lubor Smejtek, Ph.D.